

УДК 821.111.09(73)Лондон
<https://doi.org/10.33989/2524-2490.2019.31.195712>

МАРИНА ДЕРІЙ

ORCID 0000-0002-7523-3699

(Полтава) (Poltava)

Place of work: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Country: Ukraine

Email: nestmarinka2010@gmail.com

СВІТОБАЧЕННЯ І СТИЛЬ ДЖЕКА ЛОНДОНА В ДИСКУРСІ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАРУБІЖНОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

У статті розглянуто особливості світобачення та стилю Джека Лондона крізь призму досліджень вітчизняних і зарубіжних літературознавців. Представлено основні параметри творчого універсуму митця, окреслено методологічні стратегії вивчення його творчості українськими та зарубіжними літературознавцями. Представлено дослідження науковців щодо специфіки індивідуального стилю письменника. Визначено умови формування світобачення Джека Лондона в контексті доби й біографії письменника.

Ключові слова: Джек Лондон; американська література; інтерпретація; світобачення; стиль; контекст.

Відповідно до даних, зібраних ЮНЕСКО, Джек Лондон був визнаний найпопулярнішим письменником, якого найчастіше перекладали у ХХ столітті. У його творчості можна простежити синтез художнього й документального, ліричного та драматичного, реального й філософського початків. До сьогодні читачі в багатьох куточках земної кулі шукають у книгах Джека Лондона відповіді на життєві питання. Їх привертає енергія його героїв, їхня здатність до дії, широта душі й хоробрість, відчуття соціальної справедливості.

Джек Лондон був сучасником, новатором, інтерпретатором свого часу. Письменник «пишався своєю країною, її історією, проте його хвилювали не лише минуле і сучасність, він переймався майбутнім Америки й людства загалом. Його творчість зберігає зв'язок із традиціями американської та західноєвропейської літератури, що проявився насамперед у романтичному звучанні його творів. Він був одним із перших у порушенні та вирішенні нових тем, проблем, поширених згодом у ХХ столітті, випередив свій час новаторством у розумінні й зображенні важливих проблем людського буття», – зазначив Н. О. Лазірко (Лазірко, 2016, с. 30).

Творчість Джека Лондона стала об'єктом вивчення вітчизняних (Т. Денисова, Б. Пачерська, З. Савченко, Ю. Клен, Н. Лазірко, І. Корунець та ін.) і зарубіжних дослідників (Л. Андреєв, Г. Бемфорд, В. Биков, В. Богословський, О. Зверев, І. Стоун, Ф. Фонер та ін.). У центрі уваги науковців опинилися питання проблематики, образної системи, художнього простору й часу творів Джека Лондона.

Метою статті є огляд і систематизація позицій вітчизняних та зарубіжних дослідників щодо світобачення та стилю Джека Лондона. Основним завданням статті є виявлення векторів наукової рецепції творчості Джека Лондона на підставі критичних і літературознавчих досліджень. У статті здійснено аналіз праць українських (Т. Денисової, І. Корунця, Н. Лазірко та ін.) і зарубіжних (О. Зверєва, Ф. Фонера та ін.) дослідників.

Літературознавці відзначають, що літературний і життєвий шлях Джека Лондона був складним: «Якщо все дитинство Джека було напівголодним і нужденним, то напередодні 1886 року родина остаточно зuboжила, бо вітчизняний утратив роботу. Єдиний, хто тепер міг і мусив утримувати батьків, був десятирічний Джек», – зауважила Т. Денисова (Денисова, 1978, с. 11). Дослідниця у своїй книзі «Джек Лондон. Життя і творчість» акцентує на важких випробуваннях, які довелося пройти Джеку Лондону ще в дитинстві, адже саме тоді почали формуватися характер письменника, його моральні якості, ставлення до обов'язку, що пізніше знайшло відбиток у його творах. Джек Лондон із ранніх років вирізнявся силою духу, витривалістю та нестримним бажанням до кращого життя, здобуття освіти та здійснення заповітної мрії – писати.

Усе його життя будувалося на боротьбі, життя випробовувало його на міцність, тому більшість творів Джека Лондона мають подібну тематику: боротьба людини за виживання, за своє місце у світі та щастя. До таких творів належить збірка «Північні оповідання». «Письменник Джек Лондон почався з розповіді про Північ. Дев'ять оповідань, що склали першу збірку Лондона, є чимось цілісним, єдиним, одним з циклів його “північної одиссеї” ...» – слушно зазначила Т. Денисова (Денисова, 1978, с. 26).

Успіх, який прийшов до письменника після збірки про Північ, був цілком закономірним, адже його твори стали реалістичними документами доби, які демонстрували боротьбу людей за виживання в доволі суворому світі. Джек Лондон не одержав матеріального зиску в Клондайку, але там він набув дещо більшого – особливого погляду на світ, нового мистецького бачення життя. «Він увійшов до американської літератури зі своєю землею. Такою “батьківщиною” для письменника став Клондайк – нова, ще не відома його співвітчизникам країна, яку він відкрив. Це було цікаво та збуджувало інтерес до його новел», – справедливо відзначила Т. Денисова (Денисова, 1978, с. 28).

У творах північного циклу можна простежити зіставлення дикої природи й жорстокого суспільства. З підтексту можна простежити думку про те, що у важкому, повному злигоднів і небезпек житті Півночі людям краще жити, аніж у високоцивілізованому суспільстві з його нормами й законами, розбещеністю та несправедливістю. Звісно, письменник не ідеалізує золотошукачів, адже серед них було багато авантюристів, готових пожитися за рахунок праці товариша («Золотий яр») або скористатися його скрутним становищем («З рубцем на щоці»). У творах цього циклу він зневажає такі риси людського характеру, як жадоба до збагачення, користолюбство та жорстокість, і наголошує на тому, що саме ці вади породжує капіталістичне суспільство, тоді як наодинці з дикою природою людина вільна від цього.

У своїх творах Джек Лондон розмежовував героїв на позитивних і негативних. Це відчуття приходить до читача через ставлення автора до героїв. Письменник одним симпатизує, а інших засуджує за їхнє користолюбство, жадобу грошей, золота, нечесність і жорстокість. Таким є, наприклад, Джекоб Кент («З рубцем на щоці»), який самовільно поселяється в полишеній хатині й обдирає змучених подорожніх, які вимушені шукати ночівлі в лютий мороз і заметіль (Зверев, 1976, с. 19).

Ф. Фонер у книзі «Американський бунтар» («American Rebel», 1966) обстоює думку про те, що Джек Лондон був найкращим письменником свого часу, який писав натуралістичну прозу: «... no American writer was a more articulate and splendid

spokesman for his time. For it was Jack London more than any other writer of his day, who broke the ice that was congealing American letters and brought life literature into a meaningful relation to each other» (Foner, 1947, c. 13).

Справді, Джек Лондон напрочуд натуралістично змальовував події та явища життя, не прикрашав їх зайвими оздобленнями. Суворе життя привело письменника саме до такого підходу в літературі. Він чудово знав життя бідних і знедолених, але працьовитих людей, тому свідомо відмовився від описів щасливого й заможного суспільства. Ф. Фонер писав: «As a newboy, sailor, mill-hand, stoker, tramp, and janitor, he came to know all there was to know about about the life of the underdog. He knew what it meant to be one of the disinherited, to be chained to the deadening routine of the machine and to soul-destroying labor for an insufficient reward» (Foner, 1947, c. 15).

Джек Лондон, на думку Юрія Клена, належить до тих новаторів в американській літературі, які «розірвали зв'язок із традиційними тенденціями мертвого схематизму». Ця група від «фальшивого пафосу» повернулася до «справжнього трагізму», а її літературно-мистецькі завдання «уже не вміщалися в тісних рамках “місцевого побуту”» (Лазірко, 2016, с. 31). Завдяки Джеку Лондону в американській літературі «повіяло свіжим солоним вітром морського простору».

Чільне місце майже в кожному творі Джека Лондона посідає пригода. Вона є структурним і сюжетним центром, який на початку зацікавлює читача і тримає в напрузі до самого кінця. Топос пригоди здебільшого незвичайний: у Джека Лондона немає звичних, побутових картин життя і природи. Яскравими фарбами, сильними мазками письменник зображував моря, лісові масиви, снігові замети, куди подавалися відважні шукачі золота. Суворі північна природа зумовлює сюжетні колізії героїв митця, адже вони приїхали в дикий край не за пошуком вражень, а за пошуком багатства, за яке триває відчайдушна боротьба не на життя, а на смерть. Джек Лондон – майстер описів природи, а його персонажі – це сильні, дикі, невгамовні, вольові люди, «ковалі» власного щастя, вони гідно справляються з великими сніговими заметами та суворою природою, а якщо хтось не здатен впоратися – той гине.

Нерідко читачів, які звикли певною мірою до «пристойних» творів зі щасливим фіналом, надзвичайно вражали новаторські тенденції Джека Лондона, сильні пристрасті й напрута сюжетних колізій, пов'язаних із боротьбою за виживання, хоча в деяких творах митця наявні залишки старих сюжетних схем. Одна із найкращих повістей цього письменника – «Буйний день» – повторює «традиційну фігуру конвенціональної літератури: людина, не маючи грошей у кишені, силою власних м'язів торує собі шлях до мільйонного багатства» (Лазірко, 2016, с. 32). Однак новаторство письменника полягає в тому, що «старий сюжет Лондон наповнив новим життям, надав йому сліпучих барв, додав досвід власного життя, прикрасив картинами побутовими і, нарешті, додав апофеозу людині, яка зрікається свого багатства» (Лазірко, 2016, с. 32).

Досліджуючи творчість Джека Лондона, науковці намагаються на прикладі цього відомого та знакового для американської літератури автора показати, як на ґрунті англійської культури та традицій у дещо інших геоісторичних умовах та за певних ментальних особливостей поставала нова американська література з її особливим світобаченням і художньою самобутністю. Процес трансформації англійських культурних надбань в американських умовах полягав у тому, що ті цінності «оберталися на цінності емоціональні й сентиментальні, – філософський дилетан-

тизм, фанатичний оптимізм і утопічна мрійливість опанувала його інтелект» (Burhardt, 2003, С. 430). Американський прагматизм, на думку Юрія Клена, накладає «відтінок зневаги, яку діловий американець відчуває до людини, що віддалася літературі або мистецтву» (там само).

Джек Лондон – багатогранний та цікавий письменник, дослідженням його творчості займаються багато науковців, критиків, письменників в Україні та світі. Творчий доробок письменника вивчають уже не один десяток років, проте подальші дослідження, які спираються на сучасну методологію, дадуть можливість поглибити аналіз та інтерпретацію спадщини митця.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Быков В. М. *По следам Джека Лондона*. Москва : МГУ, 1996. 238 с.
- Быков В. М. *Джек Лондон*. Москва : МГУ, 1964. 253 с.
- Бургардт О. *Джек Лондон. Життя і творчість*. Вибрані твори. Дрогобич : Каменярь, 2003. С. 430-454.
- Денисова Т. Н. *Джек Лондон. Життя і творчість*. Київ : Дніпро, 1978. 125 с.
- Зверев А. М. *Джек Лондон* Москва : Знание, 1975. 64 с.
- Корунець І. В. *Джек Лондон*. Київ : Знання, 1976. 48 с.
- Лазірко Н. О. Творча постать Джека Лондона в літературознавчій оцінці Юрія Клена. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2016. № 23, т. 1. С. 30–32.
- Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка*. Київ : Академія, 1997. 752 с.
- Рильов К. Надлюдина Джек Лондон. *Зарубіжна література*. 2005. № 4. С. 1–3.
- Савченко З. В. «Північні» оповідання Джека Лондона з погляду індивідуальної авторської манери. *Науковій записки Ніжинського держ. ун-ту ім. М. Гоголя. Сер. : Філологічні науки*. 2013. Кн. 1. С. 308–311.
- Reesman, J. C. Tramps and hobos: Adventure and anguish in Mark Twain and Jack London. *Mark Twain Annual*. 2017. No 15. P. 71–105.
- Foner Ph. *American rebel*. New York, 1947. 237 с.

MARYNA DERII

OUTLOOK AND STYLE OF JACK LONDON IN THE DISCOURSE OF NATIONAL AND FOREIGN LITERATURE

The article deals with the features of Jack London's outlook and style through the prism of the works of national and foreign literary critics. The main parameters of this writer creative collection were presented in this research. The methodological strategies of the study of his work are outlined by Ukrainian and foreign literary critics.

The study of literary researchers of the writer's style and manner was described. There are many reasons for Jack London's world view formation, which has a direct connection with the life of the writer.

All his life was based on struggle, life tested him for strength, and many works of Jack London have a similar theme: the struggle of man for survival, for happiness.

In his writings, Jack London divided his characters into positive and negative ones. This understanding comes to the reader through the attitude of the author to the heroes. The writer sympathizes with one character, while condemns others for their covetousness, thirst for money, gold, dishonesty, and cruelty.

Jack London described all the events and phenomena of life true to life, as he did not decorate them with superfluous things. He knew well the lives of the poor and unhappy, hard-working people, and deliberately refused to describe a noble, happy and prosperous society.

Key words: Jack London; analysis; American literature; interpretation; creativity; literary idea.

REFERENCES

- Bykov, V. M. (1996). *Po sledam Dzheka Londona [In the footsteps of Jack London]*. Moskva: Moscow State University [in Russian].
- Bykov, V. M. (1964). *Dzhek London [Jack London]*. Moskva: Moscow State University [in Russian].
- Burhardt, O. (2003). *Dzhek London. Zhyttya i tvorchist [Jack London. Life and Creative Activity]* In Burhardt, O. (Klen Yurii) *Vybrani tvory [Selected works]* Drohobych : Kameniar. pp. 430-454 [in Ukrainian].
- Denysova, T. N. (1978). *Dzhek London. Zhyttia i tvorchist [Jack London. Life and creativity]*. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].

- Foner, Ph. (1947). *American rebel*. New York.
- Hrom'iak, R. T. (Ed.). (1997). *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk [Literary dictionary and reference book]*. Kyiv: Akademiia [in Ukrainian].
- Korunets, I. V. (1976). *Dzhek London [Jack London]*. Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- Lazirko, N. O. (2016). Tvorchyia postaty Dzheka Londona v literaturoznavchiiy otsyntsi Yurii Klena [The creative figure of Jack London in the literary criticism of Yurii Klen]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu [Scientific Journal of International Humanitarian University]*. Ser.: Filolohiia, 23, 1, 30-32 [in Ukrainian].
- Reesman, J. C. (2017). Tramps and hobos: Adventure and anguish in Mark Twain and Jack London. *Mark Twain Annual*, 15, 71-105.
- Rylov, K. (2005). Nadliudyna Dzhek London [Overman Jack London]. *Zarubizhna literatura [World Literature]*, 4, 1-3 [in Ukrainian].
- Savchenko, Z. V. (2013). «Pivnichni» opovidannia Dzheka Londona z pohliadu indyvidualnoi avtorskoi manery [«Northern» story by Jack London in terms of individual author's manner]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzh. un-tu im. M. Hoholia [Scientific notes of the Nizhyn State University named after. M. Gogol]*. Ser.: Filolohichni nauky, 1, 308-311 [in Ukrainian].
- Zverev, A. M. (1975). *Dzhek London [Jack London]*. Moskva: Znanie [in Russian].

Отримано 15.05.2019 р.